

Csiki Varga Tamás:¹ A kínai hadiipari cégek előretörése

Vezetői összefoglaló

- A hadiipari vállalatok potenciáljának megismerése elé a megbízható források, adatok hiánya állítja a legnagyobb akadályt. A Defense News 2019-es Top 100 listája első alkalommal hidalta át ezt a problémát és sorolta be a kínai hadiipari vállalatokat a világ legnagyobbjai közé.
- 2018-ban nyolc kínai hadiipari vállalat került be a 100 legnagyobb közé, összesítve 97 milliárd dollár nyereséggel, amit csak az Egyesült Államok hadiipari vállalatai előznek meg egyértelműen, és közel azonos potenciált képviselnek, mint az európai hadiipari vállalatok együtt (100 milliárd dollár).
- 2018-ban a 15 legnagyobb vállalat közül hat (állami kézben lévő) kínai, négy amerikai, négy európai és egy orosz volt.
- Mindennek közvetlen hatása van a nemzetközi fegyverkereskedelemre is, ugyanis a kínai vállalatok elsősorban az európai és orosz cégek versenytársai „harmadik országok” körében, mert az amerikai–kínai hatalmi versengés a szövetségi rendszerek tagjai között egyértelműen kijelöli a beszerzések irányát.

A világ vezető hadiipari vállalatairól a Stockholmi Nemzetközi Békekutató Intézet (SIPRI) mellett a Defense News portál szolgált átátfogó szemlélettel adatokat. Mindkét esetben komoly módszertani korlátot jelent a megismerhetőség, azaz a hiteles adatok rendelkezésre állása – ami eddig azt eredményezte, hogy egyes szereplőknél (így az orosz hadiipari vállaltoknál) sokszor becslésekre hagyatkoztak a szakértők, míg mások – elsősorban a Kínai Népköztársaság vállalatai – egyszerűen hiányoztak az elemzésekből. Ezt a hiányosságot orvosolta első alkalommal a 2001 óta megjelenő Defense News Top 100-as listája,² amely 2019 júliusában a Nemzetközi Stratégiai Tanulmányok Intézetének (IISS) szakértőivel együttműködve a kínai cégeket is elhelyezte a világ száz vezető hadiipari vállalatának listáján. (Vélhetően ezt a lépést a SIPRI következő, 2019 év végén várható elemzése is megpróbálja majd megismételni.) A jelen elemzés e kiadvány tükrében a vezető kínai hadiipari vállalatok helyét, „nemzetközi erejét”, termelési profilját mutatja be a világ más vezető védelmi ipari vállalataival összevetve.

Legutóbbi, a SIPRI 2018. decemberi elemzése³ nyomán készített összegzésünk⁴ így még azt a „hagyományos” percepciót képviselte, miszerint a legjelentősebb hadiipari vállaltok listáján döntően az amerikai, valamint kisebb súllyal a nyugat-európai vállalatok vannak domináns szerepben. Akkor a SIPRI kutatói is csak olyan becslésbe bocsátkoztak, hogy három kínai hadiipari nagyvállalat kerülhetne be a 10 legnagyobb közé: az Aviation Industry Corporation of China (AVIC – 20,1 milliárd dollár bevétellel), a China North Industries Group Corporation (NORINCO – 17,2 milliárd dollár) és a China Electronics Technology Group (CETC – 12,2 milliárd dollár), és további hét vállalat kaphatna helyet az első 100 között.⁵

¹ Csiki Varga Tamás (csiki.tamas@uni-nke.hu) az NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet tudományos munkatársa.

² Defense News Top 100 for 2019 [online], 2019. 07. 22. Forrás: Defense News [2019. 07. 30.]

³ Aude FLEURANT – Alexandra KUIMOVA – Nan TIAN – Pieter D. WEZEMAN – Siemon T. WEZEMAN: *The SIPRI Top 100 Arms-producing and Military Services Companies, 2017*. [online], 2018. december. Forrás: Sipri.org [2019. 08. 01.]

⁴ CSIKI VARGA Tamás: *A hagyományos fegyverek nemzetközi kereskedelmének aktuális jellemzői: bővülő kereskedelem és koncentráció termelés*. SVKK Elemzések 2018/19, [online], 2018. 12. 31. Forrás: Svkk.uni-nke.hu [2019. 08. 01.]

⁵ FLEURANT – KUIMOVA – TIAN et al., 2.

Alaposabb módszertan – új eredmények

A nemzetközi összesítésben elsősorban azért nem szerepeltek eddig kínai hadiipari vállalatok, mert jelentős részben vagy teljes egészben állami tulajdonúak, amelyekről nem rendelkezünk nyílt, megbízható adatokkal. Általánosságban a Defense News elemzői közvetlenül a hadiipari vállalatok által nyilvánosságra hozott adatokra (például éves beszámolókra) szoktak támaszkodni, amit egy kifejezetten az egyes vállalatoknak megküldött védelmi ipari kérdőív kitöltése egészített ki, amelyben a védelmi technológiai, hírszerzési, belbiztonsági, és egyéb nemzetbiztonsági kötődésű bevételsszégmenseikre kérdeztek rá. Ezt az adatgyűjtést további nyílt forrásokra támaszkodó kutatás egészítette ki – mindez azonban csak az átláthatóan gazdálkodó (döntően nyugati) vállalatok esetében vezet általában eredményre. 2019-ben az IISS szakértőivel kiegészülve a vállalati és kormányzati jelentések mellett másodlagos kínai nyelvű forrásokat (így a médiában megjelent híreket) is felhasználtak annak érdekében, hogy a legnagyobb kínai hadiipari vállalatok tevékenységéről is pontosabb képet kapjanak és beilleszthessék azokat a többi nemzetközi vállalat rangsorába.

E tekintetben a részben vagy egészben állami kézben lévő vállalatok tevékenységprofiljának mélyebb feltárása jelentette a legnagyobb kihívást, aminek áthidalására a 8 nagy állami konglomerátum 460 közepes méretű leányvállalatát, részegységét is vizsgálták és becsléseket alkalmaztak annak meghatározására, hogy azok tevékenységének mekkora része kapcsolódik hadiipari tevékenységekhez (kutatás-fejlesztés, haditechnikai eszközök termelése, védelmi ipari szolgáltatások). A becslések alapját az a feltevés jelentette, hogy ha egy vállalatcsoport részegységeinek tevékenysége például 50%-ban katonai, 50%-ban civil területekhez kapcsolódott, akkor a konglomerátum teljes bevételének felét is a katonai szektor adja. E módszertannak a tesztalánya a China North Industries Group Corporation (NORINCO) volt, amely a nyolc állami hadiipari konglomerátum közül egyedülként hivatalos beszámolóiban is különbséget tett katonai és civil tevékenységi területek között. A NORINCO önbevallása szerint bevételeinek 80,8%-a származik civil tevékenységekből, amely lényegében megegyezik azzal a becsléssel, amit az IISS kutatói kialakítottak. Ennek nyomán a további hét vállalatcsoport esetében is ezt a becslési módszert alkalmazták.⁶

Ezzel együtt a hiteles, megbízható információk megszerzésének és elemzésének továbbra is számos akadály van. Mint arról maguk a kutatók is beszámoltak,⁷ a 2018-ra vonatkozó kínai adatokhoz való hozzáférés sokkal nehezebb volt, mint a korábbi években, egy vállalat pedig még az online információkhoz (honlapjukhoz) való hozzáférést is korlátozta Kínán kívüli IP-címekről, azaz külföldről – ami véletlenszerű is lehet, vagy öszefüggő a kínai – amerikai technológiai és kereskedelmi pengeváltásokkal.

A vezető hadiipari vállalatok és szolgáltatók

A legnagyobb hadiipari vállalatok sorát 2018-ban továbbra is amerikai nagyvállalatok vezetik (1. táblázat), a Lockheed Martin az élen. A Lockheed Martin négy üzleti-technológiai területen működik: légi járművek gyártása, rakétatechnológia és tűzvezető rendszerek, forgószárnyas eszközök (helikopterek) gyártása és űrtechnológia. Olyan csúcstechnológiai áttörések és vezető termékek kapcsolódnak a céghez, mint az X-35/F-35B meghajtó rendszer, az F-22 Raptor nehéz vadászbombázó, vagy az F-35 Lightning ötödik generációs vadászpilóta. Az űrtechnológiában a műholdak és űrhulladék megfigyelését és nyomon követését végző űn. Space Fence és a Holdra szállásban használni tervezett Orion parancsnoki modul. A vállalat ugyancsak befektet az egészségügyi rendszerek, a megújuló energiarendszerek, az intelligens energiahálózatok és a kompakt nukleáris fűzés technológiát alkalmazó rendszerek területén. A Top 15 vállalat közül hat (állami kézben lévő) kínai, négy amerikai, négy európai és egy orosz volt 2018-ban.⁸

⁶ Aaron MEHTA: *Chinese firms bump down Western companies on Top 100 list*. [online], 2019. 07. 22. Forrás: Defense News [2019. 07. 30.]

⁷ Uo.

⁸ Defense News Top 100 for 2019.

Helyezés		Vállalat	Ország	2018-as hadiipari bevétel (milliárd USD)	2017-es hadiipari bevétel (milliárd USD)	Változás 2017-2018-ban (%)	Teljes bevétel (milliárd USD)	A hadiipari bevételek aránya a teljes bevételből (%)
2018	2017							
1.	1.	Lockheed Martin	Egyesült Államok	50,536	47,985	5	53,762	94
2.	5.	Boeing	Egyesült Államok	34,050	20,561	66	101,127	34
3.	4.	Northrop Grumman	Egyesült Államok	25,300	21,700	17	30,095	84
4.	2.	Raytheon	Egyesült Királyság	25,164	23,574	7	27,058	93
5.	ÚJ	Aviation Industry Corp. of China (AVIC)	Kínai Népköztársaság	24,902	22,899	9	66,405	38
6.	6.	General Dynamics Corp.	Egyesült Államok	24,055	19,587	23	36,200	66
7.	3.	BAE Systems	Egyesült Királyság	22,477	22,380	0	24,569	91
8.	ÚJ	China North Industries Group Corp. Ltd. (NORINCO)	Kínai Népköztársaság	14,778	14,206	4	68,100	22
9.	7.	Airbus	Hollandia / Franciaország	13,064	11,186	17	75,221	17
10.	ÚJ	China Aerospace Science and Industry Corp.	Kínai Népköztársaság	12,131	11,206	8	37,909	32
11.	ÚJ	China South Industries Corp.	Kínai Népköztársaság	11,963	14,122	-15	38,592	31
12.	ÚJ	China Electronics Technology Group (CETC)	Kínai Népköztársaság	10,275	9,519	8	33,354	31
13.	10.	Leonardo	Olaszország	9,829	8,856	11	14,454	68
14.	ÚJ	China Shipbuilding Industry Corp.	Kínai Népköztársaság	9,795	9,338	5	48,977	20
15.	8.	Almaz-Antey	Oroszország	9,660	9,125	6	9,897	98

1. táblázat: A 15 legnagyobb hadiipari vállalat 2018-ban, hadiipari bevételeik alapján⁹

Az IISS szakértői a kínai hadiipar gyenge pontjainak a repülőgép-motorok, a hajómotorok és a műveleteket támogató vezetési-irányítási rendszerek gyártását tartják. Ezeket a területeket részben a kutatás-fejlesztés és innováció támogatásával, részben nemzetközi technológiai együttműködéssel igyekeznek orvosolni. Ugyancsak nem áll távol a vezető kínai vállalatoktól sem egyes kulcstechnológiákat birtokló külföldi cégek felvásárlása, és a gazdaságos működés javítására fennáll a lehetősége a hasonló profilú vezető vállalatok összeolvadásának. Amennyiben például a két vezető hajóépítő vállalat, a China State Shipbuilding Corporation és a China Shipbuilding Industry Corporation összeolvadna, 14,7 milliárd dolláros közös bevételekkel a világ 9. legnagyobb hadiipari vállalatává válnának. Miközben az amerikai üzleti környezetben az ilyen lépések monopolhelyzetbe

⁹ Forrás: DefenseNews Top 100 for 2019.

emelhetnek nagyvállalatokat és csökkenthetik a versenyt, a fejlődést, az erősen kontrollált kínai környezetben a duplikációkat szüntetheti meg. A vezető kínai hadiipari vállalatok a 2018-as bevételük alapján az alábbiak voltak:

Helyezés a Top 100-ban	Név	2018-as hadiipari bevétel (milliárd dollár)	Profil
5.	Aviation Industry Corporation of China	24,9	Légijárművek (merev- és forgószárnyas egyaránt), légi szállító járművek, gépipar
8.	China North Industries Group Corporation Limited	14,8	Belbiztonsági eszközök (zavargások ellen), tüzérségi eszközök, lőfegyverek, könnyű- és páncélozott járművek, harckocsik, UAV-k, radartechnológia, rakéteknológia, robbanóanyagok
10.	China Aerospace Science and Industry Corporation	12,1	Űrtechnológia (űrutazás emberekkel, Holdra szállás), rakéteknológia, légvédelmi rendszerek, elektromágneses technológia (vasút), telekommunikáció, információs technológia
11.	China South Industries Group Corporation	12	Gépjárművek, tüzfegyverek, optikai-elektronikai technológia
12.	China Electronics Technology Group	11,3	Kommunikációs eszközök, számítástechnika, elektronika, szoftverfejlesztés, kutatás-fejlesztés, civil és katonai pénzügyi eszközkezelés
14.	China Shipbuilding Industry Corporation	9,8	Hajóépítés, tengeri technológiák, dízelmotorok, akkumulátorok és más energiaforrások, automatizálás
19.	China Aerospace Science and Technology Corporation	8,1	Űrtechnológia, űrhajók, kilövő eszközök, stratégiai és harcászati rakéteknológia, gépipar, gépjárműipar, szállítóeszközök, számítástechnika
22.	China State Shipbuilding Corporation	5	Hajóépítés, karbantartás, kikötők fejlesztése

2. táblázat: A vezető kínai hadiipari vállalatok és profiljuk 2018-ban, hadiipari bevételeik alapján¹⁰

Következtetések

A Defense News 2019-es összesítése szerint a 100 legnagyobb hadiipari vállalat között 41 (!) amerikai, 10 britet, 8 kínait, 6 franciát, 5 törököt, 4 dél-koreait, 3-3 németet, izraelit és japánt, 2-2 orosz, olaszt és norvégot láthatunk, míg több országot 1-1 vállalat képvisel valamely szűk szegmensben működő profillal. A „megszokott” amerikai és nyugat-európai túlsúlyt összességében nem borítja fel, de egyes területeken bizonyos mértékig el-lensúlyozza a kínai hadiipari kapacitás. Ennek hajtóereje azonban elsődlegesen nem a nemzetközi piacokon folytatott verseny, hanem a nemzeti haderőt ellátni képes önálló kapacitások kiépítése – amely területen csak néhány szereplő tekinthető többnyire önálló kapacitásokkal (Egyesült Államok, Oroszország, Kínai Népköztársaság). E három katonai hatalomnak megvan az a lehetősége, hogy hadiiparát nemzeti megrendelésekkel is életben tudja tartani – sőt fejleszteni –, míg az egyébként jelentős hadiipari kapacitásokkal bíró „hagyományos” európai nagyhatalmaknak szüksége van a folyamatos fegyverexportra ahhoz, hogy gyártókapacitásukat megőrizzék és katonai kutatás-fejlesztési tevékenységüket finanszírozni tudják. Mindennek közvetlen hatása van a nemzetközi fegyverkereskedelemre is, ugyanis a kínai vállalatok elsősorban az európai és orosz cégek versenytársai „harmadik országok” körében (Afrika, Latin-Amerika), mert az amerikai – kínai hatalmi versengés a szövetségi rendszerek tagjai között egyértelműen kijelöli a beszerzések irányát.

¹⁰ Forrás: Defense News Top 100 for 2019.



Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

NÉZŐPONTOK 2019/4.

Az „SVKK Nézőpontok” 2010 óta a Kutatóintézet külső munkatársainak tematikus szakpolitikai elemzéseit, értékeléseit közreadó, illetve a Kutatóintézet munkatársainak szubjektívebb szakmai véleményét közlő időszakos kiadvány.

Az NKE Eötvös József Kutatóközpontjának Stratégiai Védelmi Kutatóintézete független szakpolitikai kutatóintézet, a kiadványaiban megjelenő elemzések, álláspontok, vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség vagy a kiadó véleményét. Az elemzésben foglalt információk, adatok, megállapítások tájékoztatás céljából készültek.

Kiadó: NKE Eötvös József Kutatóközpont Stratégiai Védelmi Kutatóintézet

Szerkesztés és tördelés:

Etl Alex, Tálás Péter

A kiadó elérhetősége:

1581 Budapest, Pf. 15.

Tel: 00 36 1 432-90-92

E-mail: svkk@uni-nke.hu

ISSN 2498-843X

© Csiki Varga Tamás, 2019

© Nemzeti Közzolgálati Egyetem, 2019